

הַלְבוּת שַׁבַּת סִימָן שִׁיז

ביאורים ומוספים

סימן שיז

דין קשייה ועניבה בשבת

[משנ"ב בהקדמה]

קָשֶׁר שֶׁל קָמָא⁽¹⁾ וכו', שִׁיחָה קָף לְעוֹלָם⁽²⁾ וכו', שְׁאֵינוּ קוֹצֵב זְמַן בְּרַעְתּוֹ לְהַתִּירוֹ⁽³⁾, שִׁישְׁאָר קָף לְעוֹלָם וְכַפְלִי⁽⁴⁾.

1) ואף שגם בשאר המלאכות אין חייבים עליהן אלא כשנעשות על ידי מעשה בר קיימא, כמבואר בגמ' (שבת קב, ב וקד, ב), ביאר הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פל"א ס"ק א) שאין שאר המלאכות דומות למלאכת קושר, שבכל המלאכות אין צורך אלא שהמעשה מצד עצמו יהיה בר קיימא, ואילו במלאכת קושר, מלבד שצריך שיהיה הקשר בר קיימא מצד עצמו, צריך אף שיעשה על דעת לקיימו ולא על דעת להתירו. וכעין זה כתב הגר"י איערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ב אות ג ד"ה ולכן).

ובטעם הדבר שוק במלאכת קושר צריך שתיעשה המלאכה על דעת לקיימה, כתב הגר"י איערבך (שם) שבשאר המלאכות על ידי עשיית המלאכה נוצר דבר חדש, כגון במלאכת כותב על ידי הכתיבה נוצר כתב, מה שאין כן במלאכת קושר שעל ידי הקשייה לא נוצר שום דבר חדש, אלא רק מתחברים שני דברים שקיימים זה מכבר, ולכן אין לחייב אלא על קשייה הנעשית על דעת שתתקיים, שבאופן זה נעשים שני הדברים הנקשרים כגוף אחד, והרי זה דבר חדש הנוצר על ידי המלאכה.

2) ומשמע שאם אין קושרו לעולם, אף שקושרו לזמן מרובה אין זה נחשב קשר של קיימא, וכן כתב השו"ע הרב (ס"א), ושלל מדעת המג"א (ס"ק א) שכתב שגם קשר העומד להתקיים לזמן ארוך נחשב קשר של קיימא.

הקשר ב' חוטים זה לזה, ודרכו לשנות מדי פעם את מיקום הקשר על ידי הרפיייתו והידוקו במקום אחר, כמו שמצוי בתפילין העומדות להשאלה שכל מי ששואלן משנה את מקום הקשר באופן שיתאים למידת ראשו. דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פל"ד ס"ק ב עמ' רטו) שהרפייית הקשר אינה מבטלת ממנו שם קשר של קיימא, כל עוד שאין מתירים את הקשר לגמרי.

3) דעת הקושר קובעת את ההתייחסות לקשר רק בקשר סתם, שחושב עליו שיהיה לקיימא, אולם בקשר שדרך העולם לעשותו לקיימא, הוא חושב עליו להתירו, כתב בביה"ל (ד"ה הקושר) שאין מתחשבים ברעתו, הקשר יחשב קשר של קיימא אף שדעתו להתירו.

וכן קטן או שוטה שעשו קשר על דעת שיעמיד לעולם, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני שם) שנראה שדין הקשר בקשר של קיימא, שאף על פי שקטן ושוטה אין להם מחשבה, מ"מ מעשה יש להם, וכיון שעשו קשר שיכול להתקיים לעולם, ולא עשאוהו על דעת להתירו, נחשב הוא כקשר שעומד להתקיים עלולמית.

וקשר שנעשה נאוליו, ולאחר מכן החליט הבעלים להשאירו לעולם, הסתפק הגר"י איערבך (שש"כ פט"ו הע' קצד) אם דינו כקשר של קיימא. והוסיף, שאף שכשמתירו דאי שאינו רוצה בו עוד, נמצא שמעתה הוא חושב על הקשר הזה שלא יהיה קשר של קיימא, מ"מ אין בכך מחשבה זו לבטל את מחשבתו הראשונה.

אך הוסיף הגר"י (שש"כ ח"ג שם) שבשו"ת אבני נור (ארוח סי' קפא אות ד) צידד, שאף שלענין טומאה אין מחשבה מוציאה מידי מחשבה, מ"מ בשאר עניני התורה מחשבה מוציאה מידי מחשבה, ולכן מיד כשחשב עליו להתירו בטל ממנו שם קשר של קיימא [אמנם על המחשבה עצמה שמבטלת מהקשר שם קשר של קיימא, כתב בשו"ת אבני נור (שם) שדאי שאינו חייב, שהרי התורה אסרה מלאכה ולא מחשבה].

הקושר קשר בבגדו של חבירו בלא רשותו, ודעתו שיחזיקים הקשר לעולם, כתב בשו"ת מהר"ל דיסקין (קו"א סי' ה אות לה) שאין זה נחשב קשר של קיימא, אלא אם כן עשה זאת ברשות חבירו. ובטעם הדבר ביאר הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פל"ד ס"ק ב עמ' ריט-רב) שאין זה מחמת שאין אדם אסור דבר שאינו שלו, אלא שקביעת מצב הבגד תשם הקשר אינה יכולה

להיעשות אלא על ידי הבעלים. או על ידי מי שהורשה על ידם לכך. וקשר שבדרך כלל רגיל לקושרו ליותר מיום אחד, ועתה כשורוצה לקושר בשבת חושב להתירו במוצאי שבת כדי לעשותו קשר שאינו בן יומנו, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פל"ד ס"ק ח עמ' רכח) שאין הדבר תלוי בדעתו עתה, אלא בדרך רגילותו. ולכן מי שרגיל להניח את מנעליו כשדום קשורים תמיד בקשר על גבי עניבה [שאסור לעשותו ליותר מיום אחד, כמובא במשנ"ב להלן (ס"ק כט)], אסור לו לקושרם בשבת אף על דעת להתירם במוצאי שבת, כיון שדרכו להשאירם קשורים תמיד.

4) וקשר שעושים אותו לזמן מסוים, וכשעובר הזמן ואין בו עוד צורך משליכים אותו כמות שהוא לאשפה וכדו', כגון קשר העשרה בשקית אשפה הנזרקת לפח האשפה, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פל"ד ס"ק ב) שדינו כקשר של קיימא, כיון שבפעול אין הוא עומד להיות מותר לעולם, וכן היא דעת הגר"י אלשייב (נשמת אברהם מהדו"ב ס"ק א). [וכעין זה כתב השו"ע הרב (סי' חרנא ס"ז) לענין קשר הנעשה בלולב, שכיון שאינו מתכוון להתירו עולמית דינו כקשר של קיימא אף שלאחר התג אין לו כל צורך בקשר הזה. וכן נראה מדברי רש"י בסוכה לג, ב ד"ה הותר אגרו].

וכן היתה דעת הגר"י איערבך (שש"כ פל"ה הע' טג) בתחילה, ומטעם זה אסר להדביק איספלנית על גבי תחבושת [מחמת מלאכת תופר, שדעתו (שש"כ פט"ו הע' רט ורס, ובח"ג שם) שלהלכה אסורה רק כשתופר לקיימא], אף שלאחר זמן משליכים את התחבושת עם האיספלנית שעליה. אולם לבסוף (ח"ג שם) חזר בו, ודעתו שדינו של הקושר על מנת להשליך את הקשר לאשפה כיון הקושר קשר על מנת להתירו תוך זמן קצר, וצ"ע שגם בשו"ת מהר"ל דיסקין (קו"א סי' ה אות לה) הכתפק בכעין זה. וכן צידד בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' כז) שיש להתיר כבי האי גוונא. משום שאין לקושר צורך בקשר, ולא אכפת לו שיתנתק. [ראה מה שכתב הגר"י איערבך שם לחלק בין קשר של לולב לשאר קשרים].

ומטעם זה, הקשר שעושים הרפאים בחוט התפירה של חתך או של ניתוח, שתיולת היא להשאירו שם לזמן הנצרך ולאחר מכן להוציאו ולהשליכו בלא להתירו, דעת הגר"י איערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לד ס"ק לב, נשמת אברהם שם) שאין דינו כקשר של קיימא, ואין בעשייתו איסור מן התורה [ולפיכך מותר לעשות ולהתיר קשר זה אף לחולה שאין בו סכנה]. מאיך, דעת הגר"י אלשייב (נשמת אברהם שם) שקשר זה נחשב קשר של קיימא, ולכן אין לעשותו או להתירו אלא במקום שיש פיקוח נפש. [על תפירה בנזק האדם אם אסורה משום תופר, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' שמ ס"ק כז)].

ולענין הדבקת סרטי הדבקה על גבי הטיטול אחרי הסרתו מהתינוק, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' שמ ס"ק כח).

[משנ"ב ס"ק ה]

לֹא מְקַרְי שֶׁל קָמָא קָלָל וּמְתָר לְכַתְּמָה⁽⁵⁾.

5) ולמעשה, כתב בביה"ל להלן (ס"ד ד"ה שאינם) שבמקום הצורך יש להקל שכל שמתירו תוך ז' ימים לא נקרא קשר של קיימא כלל, אך לכתחילה יש להחמיר כדעה הראשונה. וכן כתב להלן (ס"ק בא ובט), ובשע"צ לקמן סי' שכח ס"ק נב. ולעיל (סי' שיד ס"ק מז), שכל קשר שעשוי להתקיים יותר מיום אחד אסור לכתחילה לקושרו או להתירו.

[ביה"ל ד"ה הקושר]

שֵׁאלָה לְהַתְּקִים בְּתַמִּידוֹת⁽⁶⁾ וכו', דָּלָא מְקַרְי קָשֶׁר⁽⁷⁾ וכו', אִין דָּרְךָ שֶׁל הַקָּשֶׁר הָאֵהָ לְהַתְּקִים⁽⁸⁾ וכו', וּמְדַאֲרִיתָא אָסוּר⁽⁹⁾.

6) וכו"מ יש בקשרתו איסור מדרבנן, אך כל זה אינו אלא בקשר שעשוי להחזיק מצד עצמו, וכענין בני אדם נחשב הוא כקשר, אולם קשר שעומד מצד עצמו להיות ניתן ואין בני אדם מחשיבים אותו כקשר, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פל"ד ס"ק ב עמ' רז) שאינו נחשב קשר כלל ואין **המשך במילואים עמוד 41**

הלכות שבת סימן שיו קלא באור הגולה

שיז דין קשירה וצניכה בשבת, ובו ז' סעיפים:

א *הקושר (א) קשר של קנמא והוא מעשה אמן, חיב, פגון (ב) קשר הגמלים (ג) *וקושר הספנים וקשירי רצועות מנעל וסנדל שקושרים הרצוענים (ד) בשעת עשייתן וכן כל פיוצא בזה, אכל הקושר קשר של קנמא ואינו מעשה אמן, פטור: הגה ומש חולקים, שסבירא להו (ה) דכל קשר של קנמא אפילו של הדיוט חביב עליו (ש"י והרא"ש ור"י יוחם וט"ר). ויש אומרים שכל קשר שאינו עשוי להתיר (ו) באיתו יום עצמו מקרי

משנה ברורה

בגמרא אמרין דיש פאן שלש חלקות: אחד חיב חטאת, ואחד פטור אכל אסור, ואחד מתר לכתחלה. ולשיבת הרי"ף והרמב"ם והמחבר דסחם פותהו, דינא הכי: דאם הוא קשר של קנמא⁽¹⁾, גזון שדרכו שיהיה כף לעולם⁽²⁾ [דהנינו שאינו קוצב זמן ברעתו להמירו]⁽³⁾ והוא קשר שעשוי להתקיים תמיד] והוא גס-בן מעשה אמן, חיב חטאת, ונתבאר לקמן בסוף הסעיף בהג"ה מה הוא מעשה אמן. ואם הוא קשר של קנמא ואינו מעשה אמן, מעשה אמן ואינו קשר של קנמא, פטור אכל אסור; אינו מעשה אמן ואינו קשר של קנמא, מתר לכתחלה. ודעת רש"י והרא"ש ושאר פוסקים, דלא תלי פלל בעצם הקשר אם הוא מעשה אמן, אלא דעקר החלוק הוא, דאם הוא קשר של קנמא, דהנינו שדרכו שישאר כף לעולם וכנ"ל⁽⁴⁾, חיב חטאת ואפילו אם הוא מעשה הדיוט, ואם אין דרכו לקשרו רק לזמן, פטור אכל אסור, דדמי קצת לקשר קנמא, ואפילו אם הוא מעשה הדיוט; ואם דרכו להתירו באיתו יום, מתר לכתחלה אפילו הוא מעשה אמן, דאין עם קשר עליו. ויש אומרים, דכל מי שדרכו להתיר פתוף שבקעה ימים תרי כמו שדרכו להתיר באיתו יום, ומעתה יבארו דברי המחבר והרב על גכון: **א** (א) קשר של קנמא. (ב) ואפילו לא מהדק שפיר ויכול להתירו באחת מנתי חיב, פיון דלא יהיה נתר מעצמו: רצועה וקושרין אותה ועומדת שם לעולם, וכשרוצה לקשרו, קושר רצועה ארכה באותה טבעת וקושרין בה, וקצמים שמתיירה, ואותו קשר הראשון הוא קשר הגמלים שהוא קשר של קנמא: **ג** וקשר הספנים. גם הוא פמין טבעת שעושין מן רצועה בגרב שפראש הספינה, ואותו קשר מתקיים תמיד, וכשרוצה להעמידה קושר רצועה באותה טבעת ומעמידה בה, וכשרוצה להתירה מתיר הרצועה ונוטלה, ואיתו קשר הראשון של הטבעת הוא קשר הספנים: **ד** בשעת עשייתן. הינו הקשר שקושר בתוף המנעל (כ) שלא תוכל הרצועה לצאת, והוא קסם לעולם: **ה** דכל קשר של קנמא וכו'. הינו שאין דרכו להתירו לעולם, וכנ"ל. ודעה זו פליגא אמחבר גם בשאינו של קנמא והוא מעשה הדיוט, והנה דעתו שיהיה קשר איתו זמן, (ג) דלהמחבר מתר ולדעה זו פטור אכל אסור, דדמי קצת לקשר של קנמא, ועל זה קאי הגי' תרי ויש אומרים שהביא הרמ"א, דלדעה הראשונה, כל קשר שאינו עשוי להתיר באיתו יום עצמו מקרי של קנמא במקצת ואסור לכתחלה, ולדעה שניה, כל שמתיירו בתוף שבקעה ימים לא מקרי של קנמא כלל ומתר לכתחלה: **ו** (1) באיתו יום עצמו. אלא למחר, אכל אם עשוי להתיר בליל מוצאי שבת לא מקרי של קנמא כלל ומתר לכתחלה. ומיהו, אם קושר בליל שבת קשר ועשוי להתיר ביום שבת עצמו, אף-על-גב דאין ממש באיתו יום, מפל מקום יש לומר דשירי, דכל פחות מכ"ד שעות, ביומו

באור הלכה

* הקושר וכו'. דע, הקשר שאינו של קנמא שאין חביב עליו מקרי לשהקשר עשוי שלא להתקיים בתמידות⁽⁵⁾ והינו שדרכו של הקשר הזה להמירו ואין מתקיים בתמידות, ויבנה דצד בגמרא 'קטרא קטרי בוקטא', ואפלו אם הוא עשוי באפן חזק שלא יכול להתירו באחת מנתי, מקרי בין לדעת הרי"ף והרמב"ם ובין לדעת הרא"ש קשר שאינו של קנמא, פיון שדרכו של הקשר הזה שלא לקבטו בתמידות. ורצוה ממאי דסבירא דהקשר נהירשא הוא לדעת רבי מאיר, כמו שכתב הרדרי"משה דכל קשר של קנמא שכול להתירו באחת מנתי, או קשר שאינו של קנמא שאין יכול להתירו באחת מנתי, אין חביב עליו. ודע עוד, דמה שפוסק בשלחן ערוך דקשר ומעשה אמן חיב, הוא אפילו אותו הקשר לא מהדק שפיר ויכול להתירו באחת מנתי, וכמו שכתבנו במשנה ברורה, וכן פסק בדברי-משה, כי ויבן פליגי על רבי מאיר שפטר היכול להתירו באחת מנתי פטור ויבנו שכתב בספר יבאים, וכן מוכח מפרוש המשניות (ו) להרמב"ם והרע"ב שהם פליגי וסבירי דחיבין, והלכה כמותם, ויבנו שפסקו כל אלו הפוסקים הנ"ל, ומוכח בגמרא דקשר בזה לא מהדק, ועל כרחיך באפן דמתי מעשה אמן, דאי לא הכי לא מתיב לדעת הרי"ף והרמב"ם, הרי דמעשה אמן נקרא אפילו לא מהדק שפיר. ולפי זה לכאורה צריך עיון על הש"י שכתב דמעשה אמן נקרא בשתקשר חזק מאד, ואפשר דכתבו שהוא חזק מאד הינו שלא יהיה נתר בשום אופן מעצמו, כדרך האמן היודע אפן חזק עשייתו, ומעשה הדיוט הוא קשהקשר אינו עשוי בטוב, שיכול לפקדים במקוץ הזמן להיות נתר מעצמו. ואין להקשות, איכאן פליגי הרא"ש על הרי"ף בסבירא וז' יש לומר הרי"ש סבירא לה דכיון שהוא עושה איתו כדי שיתקיים לעולם, מצוי הוא שעושה אותו שלא יהיה נתר מעצמו, ומה שיקרה לפקדים שהוא נתר אין בטל על-ידינו שם קשר קנמא ממש. אף זה אפילו על הש"י שכתב, הודעת הרי"ש חבל תלוי בדעת הקנמא קושר לחלו, דאם דעתו שישאר כן לעולם תרי קשר של קנמא, ואם לזמן הוא פטור ואסור, ואם דעתו להתירו ביזמו, מתר לכתחלה, עין שם, ולפי זה אפילו בקשר הנשלין ונספגין גופא או בקטרי דאשכפי, אם דעתו בעת הקשר להתירו ביזמו אין עליו שם קשר כלל אפילו עשהו אשכפי בעצמו, ולפי עניות דעתי צריך עיון גדול בזה, דנראה דקשר שדרכו של העולם לגשורו בקביעות לא אזלינן בתר מחשבת הקושר לכשל שם קשר ממש, ומה דמצטרף בגמרא המנעל בקשר דרבנן ובסנדל בקטרא דקטרי אנהו, הינו באותו האנשים שדרבנן שאין עושין הקשר שלשן בקביעות רק לפי שעת, וזה דמי לענין חייבא לסנדל דנפקי בהי' תרי דמייבש שם דלא מקרי קשר⁽⁷⁾, והינו אפילו אם עשהו חזק פניו קטרא דאשכפי, כדמוכח שם בגמרא. עין שם ברש"י, וכטעם הלאנשים כאלו אין דרך של הקשר הזה להתקיים⁽⁸⁾, מה שאין כן בעניננו לענין אשכפי שדרך כל העולם שעושין קשר על זה בקביעות, והוא גס-בן עשהו חזק כנארו, לא אזלינן בתר דעתו שהוא חושב להתירו ביזמו ויחבשל על-ידינו שם קשר ממש; ומדברנן לא מבניא לי דאסור בזה, וכמו שהביא המגן אברהם בשם הפל"ב וכן כתב בספר יבאים, דקשר אפילו שאינו של קנמא שדרכו של האדם להטלף לפקדים, לא שישאר כף אסור, ונראה דבענין שלשן שדרך כל העולם לגשורו לקביעות, לא אזלינן בתר דעתו ומדאורחא אסור⁽⁹⁾. ואחר-כך מצאתי שכן כתב בספר ביד מאיר שגורא לו פן ברירה ובהו חזק קשית הפרי-מגדים, למה אין עושין גיעית בשבת, נחשב שלמוצאי-שבת חזירו מנתי? עין שם שדס"ק בזה מאד, ודברינו ניחא, וגם קשית הגאון רבי עקיבא איגר שהקשה על סוגיא דערוכין ק"ג גבי יבוא פמקדש דהוא לדרב-מנחם, ונחשב להתירו במוצאי-שבת-קדש? ודברינו דהוא אסור דאורחא ניחא, וכאשר תעני הטיב בדברי רש"י בכמה מקומות בסוגיא זו דף ק"ב תמצא דברינו, אף לענין אסור הוא ברור ופשוט דאסור, ואפילו בתקל דנגדי איבא בגמרא דגורו ח"ל שפא נבוא להתיר בתקל דעלמא, וכל-שכן בזה: * וקשר וכו'. עין ברב"ם פק"י מהלכות שבת שהעתיק כמה ציורים לדיון זה, והוא טובע במשנה דריש פרק ואלו קשרים, דזה לשונו שם: קושרת אשה מפתחי חלוקה אף-על-פי שיש לו ב' פתחים ורוצה לומר, ויכולה לפשטה ולקבשה בדוחק אף אם לא פתחי אסור-כף אלא קשר אחד, והנה אמנא פתח קשר בטולי מבשלה ולא פתינתו, גמרא, וחזקי סבכה אף-על-פי שהיא סבכה ונקרא מה שהיא לובשת מלמעלה על השער לבבות, והרבותא היא, דהוה אמנא כיון שהוא רפוי משלף שלפא לה מלמעלה ולא פתחי הקשר ויהיה ממילא קשר של קנמא. קא משמע לן דאשה חסיה על שערתה שלא תנתק

שער הציור

(6) עין באור הלכה: (3) רש"י: (2) פרי-קנדים:

הלכות שבת סימן שיו

של (א) קמא (כלבו והגה"ט פ"ח). ויש מקלן לימר דעד שבועה ימים (ג) לא מקרי של קמא (טו וברוכי), (וענין לעיל סימן שיד קצ"ח י). **יְקַשֵּׁר *שאינו של קמא ואינו מצוה אמן.** **מֵתָר לְקַשְׁרוֹ לְכַתְחֵלָה.** הגה וכן לענין סתרתו (ז) דינו כמו לענין קשירתו (טו). (ח) **בִּיצֵד, נִפְסָקָה לוֹ רְצוּעָה וְקַשְׂרָה, נִפְסָק תְּחֵלֵל וְקַשְׁרוֹ, או שִׁקְשֵׁר (ט) חֵבֵל בְּדָלִי * או שִׁקְשֵׁר רֶכֶן בְּהֵמָה, הָרִי זֶה פְטוּר, וְכֵן כָּל בִּיצֵא בְּאֵלֵי הַקְּשָׁרִים שֶׁהֵם מַעֲשֵׂה הַדְּיוּט וְכָל אֶדָם קוֹשֵׁר אוֹתָם לְקַמָּא, וְכָל קֶשֶׁר (י) שְׂאִינוֹ שֶׁל קַמָּא, אִם קֶשֶׁר וְקַשְׁרָה אֶמְנָן, הָרִי זֶה אֶסוּר. (ג) הוֹלְצֵרְךָ מַצּוּה, כְּגוֹן (יא) שִׁקְוֹשֵׁר לְמִדָּה אֶחָד מִשְׁעוֹרֵי הַתּוֹרָה, (יב) מֵתָר לְקַשְׁרֵי קֶשֶׁר (יג) שְׂאִינוֹ שֶׁל קַמָּא:** הגה [*] ויש אומרים (יד) דיש לזהר שלא להתיר שום קשר שהוא שני קשרים זה על זה, דאין אנו בקיאים אינה מקרי קשר של אמן ואפילו בשאינו של קמא אסור לקשרו והוא הדין להתירו, וכן נוהגין (הגהות אלפסי פרק אלו קשרים). ומכל מקום נראה דבמקום צרוא אין לחש ומתיר להתירו, דאינו אלא אסור דרבנן ובמקום צר לא גזרי. והא דבנינו שני קשרים זה על זה הנינו כשקשר שני דברים ביחד. אבל אם עשה קשר *בראש אחר של חוט או משיחה (טו) דינו כשני קשרים (סס"ז): **ב (ד) (טז) וְנִשְׁמַטוּ לוֹ**

שערי תשובה

[*] וי"א דיש לזהר כו'. וכתב ב"י: פגולותיו פשט הפנג לקשר שני קשרים במתרתו אשר בפתחו שאינו של קמא והוא של הדיוט, ולית דתש לה אלא מטוטא דמטוטא דבטילן במעשיהו, ענין שם: **(ד) וְנִשְׁמַטוּ.** אבל במגעל תש אסור לתן הרצועות בשבת דמתקן מנא ויהי בסופל או במתקנים, אבל אבנט שרי להקניט במתקנים דלא מבטל לה הסם וצווי להקניט ולהוציא סרי, לא הוי קמתן מנא, ב"י ס"ס וזה ע"ש. וכתב הט"א: וי"א אסור להקניט משיחה לשם דמבטל לה הסם, וי"ז

באר היטב

(ב) קמא. ופטור אבל אסור, ואינו חייב אלא עשוי להתקנס לעולם או זמן ארוך, עב"י וב"י: **(ג) לא מקרי.** ומתיר לכתחלה. וענין ט"ז שאין דעתו פן: (א) ויצרך מצוה. אפילו הוא מצוה אמן שרי אם א"א בענין אחר, מ"א: **(ד) ונשמטו.** אבל במגעל תש אסור לתן הרצועות בשבת דמתקן מנא ויהי בסופל או במתקנים, אבל אבנט שרי להקניט במתקנים דלא מבטל לה הסם וצווי להקניט ולהוציא סרי, לא הוי קמתן מנא, ב"י ס"ס וזה ע"ש. וכתב הט"א: וי"א אסור להקניט משיחה לשם דמבטל לה הסם, וי"ז

באר הלכה

ומתרת אותן, ורצועות מנעל וסנדל שקושרין אותן על הרגל בשעת כלבוש, ונודות בין ושמך אף-על-פי שיש לו ב' אוננים והינו האוננים שכופלין לחובו וקושרין, ובאחת מהן יכול להוציא תפן, וזהו אמתא דחד מנאדו בטולי מבטל לה ולא יתירו, שם, והגנה של בשר אף-על-פי שכולה להוציא הבשר ולא תתיר הקשר עד כאן לשונו: וכל אלו הדברים נקרים שם במשנה להקרא לכתחלה, והלוקמים הטעם, דכל אלו הדברים אינם נעשים קשר אמן רק קשר הדיוט וגם עשוי להתירו, הא אם עשה אלו הדברים בקשר אמן והינו בקשר אמן שלא יהיה נטר מצמצו בשום אופן, אף שדרכן להתיר בכל יום, ג"פן היה אסור לכתחלה, והל"א שישארי פוסקים אין חילוק בזה, דקשר כזה אין עליו שם קשר כלל: * **שאינו של קמא** ואינו מצוה אמן וכו'. כל זה הוא לשון הרמב"ם, והינו אפילו אם הוא עשוי לאיזה זמן, ולשיטת הרא"ש דוקא בשאינו של קמא כלל, וב"ב' בה"ב: * **דינו כמו וכו'.** עין בבית יוסף שקטב: הגה הרא"ש כתב דב"ב' לו שאינו מחייב במתיר, כי אם במתיר על-מנת לקשר קשר של קמא, דוקא דצ"י חלוץ שהיה במשפן, וכתב הבית יוסף על זה דמקורבן אף להרא"ש אסור בכל ענין, ודע, דהרבה פליגי על הרא"ש בזה: רש"י פתק כלל נדול דף עד עמוד ב דברור המתחיל שרי חדי, וכמו שהביא החוספות בשמו בדף עג דבור המתחיל 'קושר', וכן הרמב"ם שהלכות שבת הלכה ח המפריד את הפחיל וכו', עין שם, וכמו שכתב בספר מעשה ידקה, וכן בספר תפארת שמואל על הרא"ש פתב דהרמב"ם והסב"ג פליגי על זה, עין שם היטב דדבריו נכונים מאד, ולפי דבריו שם יוכל הרבנו חננאל לכתוב ג"פן קל"ו: בזה, ואנא הוקחת החוספות הנ"ל שקבבו להרבה חננאל בענין מתיר על-מנת לקשר, וגם מהירושלמי אין שום ראיה, והנה בעקר הדין צריך עיון לי על דברי הרא"ש, דאף דאם נימא דבעינן בזה דומא דמשכנ, הלא גם בקורע, דאימא במשנה בדקנא דבעינן על-מנת להפר, ומשום דבמשפן פן היה כדאימא בגמרא, ואפילו הכי קמא לן דהוא הדין בקורע על-מנת להקן, וכמו שמוקח כפ"ח סימן שמ, עין שם, ועל-פירוש הטעם משום דכיון שיש תקון על-ידי קריעתו, בקורע על-מנת להפר דמי, אי-כפן הכי נמי בעיש תקון על-ידי סתרתו הקשר, קמתיר על-מנת לקשר דמי, וגם לפי דבריו, מאי מקשה ב"ד קיב הפניות אה"ד דמתיר רצועות מנעל, לימא הא דתני חייב במתיר על-מנת לקשר וכו' אסור במתיר שלא על-מנת לקשר, אלא

משנה ברורה

מקרי [פמ"ג]: (ז) דינו כמו וכו'. רוצה לומר, דאם הוא קשר שחייבין על קשורו, חייבין על התירו, וכל שהוא פטור אבל אסור או מתיר לכתחלה, גם בהתירו פן הוא [רמב"ם]. וכל קשר שמתיר להתירו, אם אינו יכול להתירו מתיר לנתקו (אם הוא לצורך), ואין לעשות פן בקני עס-הארץ, שלא יבוא להקל יותר [אחרונים בשם הי"ש]: (ח) **ביצד, נִפְסָקָה לוֹ רְצוּעָה וְקַשְׂרָה, נִפְסָק תְּחֵלֵל וְקַשְׁרוֹ** ואינו מצוה אמן דפטור אבל אסור: (ט) **חֵבֵל בְּדָלִי.** המלוי שם (ד) על-פי הבאר לשאב בו מים: (י) **שְׂאִינוֹ שֶׁל קַמָּא.** הינו אפילו בשעשאו להתיר באותו יום עצמו, אסור לדעה זו, פיון שעשאו מצוה אמן: (יא) **שִׁקְוֹשֵׁר לְמִדָּה.** הינו שקושר שני חבליים ביחד כדי שיוכל למדוד בהם שעור מקוה: (יב) **מֵתָר לְקַשְׁרֵי וְכו'.** הינו (ה) אפילו הוא מצוה אמן, דאי לאו הכי אפילו בלא מצוה שרי, ומתיר פלאי אפטר בענין אחר, דאי לאו הכי יצטוו מצוה הדיוט או יצרכו לבד וימדה בו, ולא יצטרפו להתיר אסור דרבנן: (יג) **שְׂאִינוֹ שֶׁל קַמָּא.** הינו (ו) אפילו הוא עשוי לזמן, פתב בספר בית-מאיר, שמה שהעתיק השלחן ערוך דמתיר במקום מצוה הוא רק דיעת הרמב"ם והטור, אבל לרש"י והחוספות וברטנורא שם מצדד דקשר האסור אסור אפילו במקום מצוה, עין שם: (יד) **וְיֵשׁ לְזַהֵר וְכו'.** פרוש, פיון (ו) דלר"י [רמב"ם] אסור לכתחלה באמן אפילו כשמתיר בו ביום, ואין אנו בקיאים מהו קשר של אמן, (ס) ומסתברא דכל קשר שקושרין אותו הדק היטב הוי של אמן, לכה אנו נוהרים בכל קשר שהוא של שני קשרים, דשני קשרים הוי קשר אמין, ומה שקתב שום קשר, רצה לומר אפילו אותן קשרים המבארין לקמן פסימן זה דמתיר לקשר ולהתיר, הינו דוקא בקשר אחר: (טו) **הֵינוּ כְּשֵׁנֵי קְשָׁרִים.** דאז מתהדק שפירא: ומקרי קשר של אמן: **ב (טז) וְנִשְׁמַטוּ וכו'.** אבל במגעל תש אסור

ונאי דקלאכת מתיר הוא ענין פניני עצמו וחיב אפילו שלא על-מנת לקשר: * או שקשר רכן בהמה. ומה דאימא לעיל דקשר בגמלים חייב, טריי שבעל הגמל עשה הקשר והוא מצוה אמן, ובאן באדם דעלמא שהוא מצוה הדיוט: * **בראש אחר של חוט.** והוא הדין של חבל, סמ"ג שם, ועין שם בבאורי מהרא"ש, דבראש החוט של תפירה ג"פן די בקשר אחר ובמקדכי פקן ואלו קשרים אימא בהקנא חכ"ל, ומה דאימא בגמרא 'הוא שקשרו' ואינו חושב המשנה רק מלאכת תופר, כפ"ח מהרא"ש דמקרי שקשר שני ראשי החוט יחד: * דינו כשני קשרים, עין במשנה ברורה מה שכתבתי דזהו מצוה אמן, ואף דבסמ"ג שם לא אדרי כלל בענין מצוה אמן, כי הוא לא העתיק במלאכת קושר שיטת הרמב"ם דמעשה אמן, מכל מקום

שער העיצור

(ד) רש"י: (ס) מנן-אבנהם: (ו) פי להקמ"ם בודאי אין חילוק בין ליום אחר או לזמן וכו', והטור ששכיבא לה בעלמא בהרא"ש הלזמן יש אסור דרבנן, סבירא לה להטור דבנה התירו משום שהוא מלמא דמצוה: (ז) מנן-אבנהם והגרי"א, פי להרא"ש מתיר אפילו בקשר אמן אם אינו עשוי להתקנס: (ח) מנן-אבנהם בשם שלטי-נבורים: (ט) מנן-אבנהם ושי"א:

הלכות שבת סימן שמו

המשך מעמוד קכו

שאין הכרח שימות מיד בשעת גייעת החץ, ובאותה שעה נשללה ממנו חירותו, ואם אירע שמת מיד, יתחייב שתיים, משום צידה ומשום נטילת נשמה, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (ארחות שבת ח"א פ"ד הע"ג), שבארפן זה מלבר איסור נטילת נשמה, עובר הוא גם על איסור צידה. מאידך, הגר"ש אויערבך צידד (שולחן שלמה ס"ק ט אות כג), שהזרק חץ על בעל חיים הורגו, על איסור צידה אינו עובר, מפני שעל ידי מעשה זה הבעל חיים אינו נחשב כיצוד, כיון שמת.

[ביה"ל ד"ה או]

משום שעיניקם תתעוררות וקשיבי כנצודין⁽¹⁷⁾ וכו', אין דרך צידה כנצוד⁽¹⁸⁾. משמע שאסור לצודם לכתחילה, אלא שאם צד, הרי הוא פטור. אמנם, לקמן (סי' תצ"ו ס"ק יז) כתב שתרנגולים שעיניהם מתעוררות בלילה, מותר לצודם ביום טוב אף לכתחילה. ובאר הגר"ש אויערבך (ש"ש"כ פכ"ז הע"ב ק"ב), שכשבת הם מוקצה ולכן אסור לצודם, מה שאין כן ביום טוב. שמוטר לשוחטם ולאוכלם.

(18) וללחוש על נחשים ועקרבים, כדי שלא יהיו יכולים לזוז ממקומם ולהזיק, כתב לקמן (סי' שכ"ט ס"ק קמ"ג) שמוטר, מפני שזו אינה צידה טבעית. ובאר הגר"ש קרליץ (חוט שני ח"א פט"ו ס"ק ב עמ' כג), שמשמע זה אין הדבר אסור מדאורייתא, והטעם שהותר ולא נאסר מדרבנן הוא מפני מניעת ההזיק. והקהלות יעקב (ב"ק סי' מה אות ב) ביאר, שהלחישה נחשבת כמעשה הנעשה בלאחר יד, והטעם שלא נאסר הדבר מדרבנן הוא מפני שעל דברים הנעשים בדרך סגולה לא גזרו חכמים. והגר"ח קניבסקי כתב (דרך אמונה פ"א מהל' שמיטה יובל ה"ז, ביה"ל ד"ה סוקרין), שבשבת הקפדה התורה שאדם יגח ולא יעשה מלאכה, ולכך לחישה, שאין בה שום מלאכה, לא נאסרה. ונחש שלחשו עליו, ורצה האדם לתופסו, הסתפק הגר"ש קרליץ (שם) אם מותר, שהרי יש תועלת בצידתו, מפני שהלחש נמוג במשך הזמן, ולכן יתכן שאסור לתופסו מדרבנן.

[ביה"ל ד"ה הו]

דומיא דמאי דאיהא בתוספתא דאם צדו אחד ונתנו לחברו, השני פטור⁽¹⁹⁾. ולענין איסור, דעת הגר"ש קרליץ (תורת המלאכות צד ס"ק פג) שמכלב שצד לא נאסר לקחת, אך מיד אדם שצד אסור לקחת, מפני שרק כשעבר הראשון על איסור צידה, נאסר על השני להמשיך את פעולתו [וראית הביה"ל מהתוספתא היא רק לענין הפטור מדאורייתא].

הלכות שבת סימן שיז

המשך מעמוד קלא

הגר"ש קרליץ (חוט שני ח"ב פל"ד ס"ק ב עמ' ר"ט) ביאר, שבקשר העשר להתקיים והאי שלא תועיל דעת הקושר שלא לקיימו, ולכן בסנדל של איש אחד לא תועיל דעת הקושר להתירו, אלא שסנדל של שני אנשים נחשב כמציאות חדשה שבה הרגילות היא לקושר קשר שאינו של קיימא, והקשר בסנדל זה אינו נקרא כלל עשוי להתקיים.

(9) וכן קשר שדרך העולם לקיימו ליותר מיום אחד, ואילו דעת הקושר להתירו בו ביום, דעת הגר"ש קרליץ (איל משולש עמ' קמ"ד) שאסור לקושרו, שאף בו יש לילך אחר מנהג העולם.

אמנם בקשר שדרך העולם לקושרו לזמן מוגבל, ודעת הקושר שלא להתירו לעולם, משמע בהקדמת המשני שהולכים אחר דעת הקושר ונחשב בקשר של קיימא.

הרצה לברוח ולעגן את אשתו, כתב המשני"ב שם (ס"ק יד) שמוטר לחבושו.

ולענין פריסת מצודה כדי לתפוס תינוק הטובע, כתב בספר קובץ (על הרמב"ם פ"י משבת ה"ב) שהיא תולדה של מלאכת צידה, וצידד בשו"ת אבני נזר (ארו"ח סי' קפט אות כב) שאין נהגת צידה אלא בתינוק, מפני שמשונו אל אביו, ולא באדם גדול, שאינו משיבו אלא לעצמו ולחיו. וכן דעת הגר"ש אויערבך (ש"ש"כ פכ"ז הע"ב ק"ב) שאין איסור צידה באדם, מפני שהוא נמצא תמיד בחברת בני אדם, ואינו מעלה ברעתו לברוח מהם, ובורח הוא רק מפני שפטים ושטרים.

הוסיף, שפריסת רשת לאדם טובע אינה נחשבת צידה, מפני שרצונו של הטובע שיתפסוהו, ועוד, שבעודו טובע גם בלי זה אין לו חירות ושלטון על עצמו. אכן העיר (ח"ג שם), שהאגלי טל (בורח ס"ק יא בח"ג) הסתפק שמא נהג איסור צידה אף בדגים מתים, אף על פי שאין להם חירות כלל, מפני שצד אותם מהים העומד לשוטפם. אכן שו"ת הברר מבני אדם ומתבודד ביערות ומדברות, יש לדון שנחשב כרבר שמינו ניצוד.

[משנ"ב ס"ק יג]

יכן מְשַׁמֵּעַ מְהַרְגֵּי אַ סְעִיף־קֶטֶן⁽¹⁶⁾ וכו', וְהַרְמַפִּים אֵין סוֹבֵר בְּפֶן⁽¹⁷⁾.

(16) ובביאור הטעם שאין הדברים נחשבות דבר שבמינו ניצוד, אף על פי שרגילים להשתמש בהן לצורך עשיית דבר, כתב בשו"ת אבני נזר (ארו"ח סי' קפט אות כא), שהואיל ובעל כרחו צריך להניח לצאת בימות החמה כדי למצוץ מהפחים שבשדה, על כן אין הדרך לצודן לצורך. והגר"ש קרליץ ביאר (חוט שני ח"א פט"ו ס"ק ב עמ' כג), שכיון שאין שימוש לאדם בגוף הדבורים, אלא רק בפעולת יצירת הרבש, ולצורך זה צריכות הן להיות חופשיות, אם כן אף כשהוא צד אותן, אין מטרתו ותכליתו לצודן ולתופסן אלא כדי לשחררן בבורח, ולכן אין נחשבות דבר שבמינו ניצוד.

(17) ובביאור הטעם שלדעת הרמב"ם הנכים אינם נחשבים כדבר שבמינו ניצוד, ביאר הגר"ש קרליץ (שם), שהוא מפני שאין הדרך לצודם ולאחר מכן להורגם, אלא הדרך היא להורגם מיד, ואילו מלאכת צידה אינה אלא כשצד ובכך מונע את חירות הבעל חיים בעודו חי. והוסיף, שדגים, אף על פי שמוציאים אותם נן המים, ועומדים הם למות, מ"מ נחשבים הם כדבר שבמינו ניצוד, כיון שבשעה שמוציאים אותם מהמים עדיין לא מתו.

אמנם למעשה, דעתו (תורת המלאכות הצד ס"ק קכ"א) שאין הלכה כרמב"ם בזה, והזרק חץ על בעל חיים הורגו, חייב משום צידה, כיון

